

labod

glasilo podjetja
labod tovarne oblačil
novo mesto

leto XVII
4. november 1991
številka 10

V današnji številki

- Z osamosvojitvijo smo pred novimi nalogami. To s komercialnega vidika osvetljuje direktor tega sektorja, g. Marjan Vodopivec, s tehnološkega pa g. Boris Voigrinc.
- Nekaj prispevkov iz naših tovarn, med temi pa posebej poudarimo prispevek iz Libne, ki prinaša lepo novico. Bolniška se v tej tovarni zmanjšuje.
- V naših mnenjih smo tokrat spraševali, kaj nas pri delu najbolj boli, najbolj prizadene.
- Moška obleka v Labodu ni pozabljena...
- Pa še marsikaj.

Uprti v prihodnost

Lahko rečemo, da je današnja številka po svoje praznična. Prva je namreč po naši osamosvojitvi. Ta korak, ki je namenjen v (svetlejšo) prihodnost, nam je sicer na samem začetku prinesel kup težav. Mnogo nejasnosti je še, čeprav imamo tisto osnovno le svoje — naš denar. Čez noč je dinar postal tuja valuta s trenutno nepremostljivim problemom, kako ga dobiti na svoj račun, da ne bi bil vreden samo še polovico.

Za nas je torej domači trg le še Slovenija, vsa ostala tržišča nekdanje Jugoslavije so tržišča tujih držav, in vse, kar bomo tja prodali, bo izvoz. Kaj je torej nekdanji domači trg, ki ga ta hip skorajda ni? Kaj in kakšen izvoz, kakšne dajatve, kakšne relacije bodo zavladale, ko bodo začetne zadrege premagane, tega ne vemo. Zato tudi v tej številki še ne prinašamo ocene s finančnega zornega kota. Morda bodo stvari dovolj jasne do prihodnje številke. Tudi direktor komercialnega sektorja ni imel prav nič lahke naloge, ko je pisal o svojem področju v bodoče. Za velike premike gre, za spremembe in, kot pravi naš predsednik, g. Milan Kučan, »nikoli ne bo nič več tako, kot je bilo«. Zato tudi naša naslovna slika — za nami je vse, kar je bilo.

Prihodnost je za nas le na eni poti — izvoz in še enkrat izvoz. Slovenski trg bo v »našem jeziku« pomenil le še 10% kapacitet. Torej, še enkrat — izvoz. To pot pa poznamo in vemo, da je trda.

glavni direktor Milan Bratož

Problematika s komercialnega področja

Opisati trenutno tržno situacijo je sila težko, saj se iz ure v uro spreminjajo nekatera dejstva, ki predhodne ocene postavljajo na glavo, pa vendar lahko rečemo, da nas dogajanja težko prizadevajo.

Labod je bil na domačem trgu vedno usmerjen na celo tržišče bivše Jugoslavije. V to tržišče smo v minulih letih dosti vložili, tako sredstev kot dela, in povedati je treba, da se nam je to obrestovalo. Seveda smo, kot vsi ostali, to tržišče opazovali in izrazito selektivno pristopili k kupcem, glede na njegovo plačilno sposobnost. Izločali smo kupce ne po politični barvi, ampak glede na plačila.

Zaradi tega smo že v jesenski kolekciji močno zmanjšali proizvodnjo za domači trg, v celoti pa vsega tržišča izven Slovenije nismo zapustili, ker so tam še vedno dobri kupci in tudi dobri plačniki. Po grobi oceni je bilo ob prehodu Slovenije na nov denar problematičnih le kakih 10% terjatev. Uveljavitev tolarja in izrazito nizke cene dinarjev na borzi pa sta vse to postavila na glavo. Teorija, da je treba tržišče negovati, obdržati za nadaljnje poslovanje, izločati slabe kupce in intenzivirati posel z dobrimi, je padla. Hrvatska in druge republike za nas postajajo tujina, prodaja tja izvoz, nabava pa uvoz. Vse to spremljajo enaki papirji kot pri poslovanju z Nemčijo. To pa še ni najhuje, večji problem je vrednost naših terjatev za blago, ki smo ga poslali preko Kolpe. Zakaj je vrednost dinarja proti tolarju tako nizka, lahko pojasnimo s tem, da je Slovenija trikrat več prodala izven svojih meja, kot pa je tam kupila. Zato so vsi pretežni »izvozniki« na jug potegnili »takratko«, tisti redki, ki imajo obveze plačila na jug, pa to poravnava z lahkoto, saj za tolar dobijo 1,5 — 2 din in imajo celo dobiček v obliki pozitivne tečajne razlike.

Kje je izhod iz te situacije? Ker nista niti tolar niti denar konvertibilna, je republiško gledano izhod v trgovini z razmerjem 1:1 in

to pomeni veliko zmanjšanje slovenske prodaje na jug, ter povečane nabave na tem trgu, da bi se zaprl presežek. Labod je v povsem isti situaciji kot republika, kar tudi za nas pomeni konec prodaje na jug, dokler z različnimi nabavami, kompenzacijami ali nekaj podobnega ne pokrijemo naših terjatev, nato pa nadaljujemo v razmerju 1:1.

Samo nepoznavalec lahko reče, da se lahko tako veliko podjetje preorientira v trenutku iz enega trga na drugega.

Trg, ki smo ga leta obdelovali ne more nadomestiti majhna Slovenija, dobri izvozni partnerji ne čakajo za prvim vogalom, da bi povečali ali šli na novo v posel z državo in vojni.

Zato so potrebni kratki a hitri koraki v povečanje izvoza na zahod, povečanje nabav tako repromaterialov kot tudi drugega na jugu, razreševanje kadrovske problematike delavcev na terenu in intenziviranje prodaje v Sloveniji.

Laže je zapisati usmeritev kot jo uresničiti, zato je treba stvari pogledati kot so, saj pred nami stojijo proizvodne kapacitete, ki jih je treba pokrivati.

Z zmanjšanjem potreb po proizvodnji za domači trg se kar naenkrat odpirajo nepokrite kapacite

V licalnici Ločne — v ospredju Martina Kovač, ki je, skupaj z mnogimi sodelavkami iz tega dela proizvodnje, zvesta Ločni že vrsto let.

tete v programu VO, predvsem kril za okoli 2.000.000 m v obdobju november-marec. Poskusi rešitve tega problema gredo predvsem v smeri zagotovitve izvoznega posla in morebitne reorganizacije brigad v Temenici, ni pa izključena tudi potreba po preazoprejanju delovnega časa.

Program srajc in bluz je z dogovorjenimi posli, ob zmanjšanju domačega trga zadovoljivo pokrit do februarja in imamo nekoliko več časa za reševanje problema za februar in marec.

Pred domačo prodajo je sedaj dosti manjše tržišče, ki ne želi biti uniformirano iz zaloge proizvodov, ki so bile namenjene na jug, kar pomeni bolj razpršeno in pestro ponudbo v Sloveniji.

S premestitvijo komercialnega zastopnika Luzarja iz Dalmacije v Slovenijo krepimo intenzivnost obdelave Slovenije pri programu VO, razmišljamo pa še naprej.

V bistveno drugačnem položaju so komercialni zastopniki izven Slovenije. Toliko kot jih imamo sedaj jih prav gotovo ne bomo potrebovali, kolikor pa jih po vse ostalo, bodo v prvi vrsti morali pomagati pri nabavi raznoraznih materialov na jugoslovanskem trgu, vse s ciljem čimboljšega vnovčenja naših terjatev na jugu.

Zavedamo se, da bo prav nabava pred največjo spremembo v

načinu dela. Dolgoletna usmeritev na najboljše dobavitelje, ki so bili v Sloveniji in na zapadu, bi morala biti v okviru še možnih kompromisov pri kvaliteti, usmerjena na trge, kjer so naše terjatve, kjer divja vojna, kjer so transportne poti prekinjene, kjer bo več papirnate vojne pri dokumentaciji.

To pa ne velja le za repromaterial, ampak tudi za vse ostale stvari, ki smo jih do sedaj nabavljali v Sloveniji. Zavedati se moramo, da bomo terjalo več dela, da bodo dobavitelji slabši in bolj oddaljeni, po drugi strani pa bomo, objektivno gledano, lažje poravnavali svoje obveze v dinarjih kot v tolarjih in bo tudi nabava v Sloveniji, zaradi slabšega plačevanja težja. Poleg navedenih problemov pa bo nabava, ob takem zmanjšanju količin za domači trg, izredno težko zagotovila, ne le ekskluzivnost ampak celo blago samo, saj v metražni industriji obstajajo minimalne količine, ki pa jih naši koningenti le redko dosegaajo.

Ob naštevanju problematike, ki jo je povzročila predvsem politika, saj je Labod, po sedaj znanih podatkih, posloval bolje od sorodnih podjetij, nam ostaja upanje, da bo tako razmerje zadržano tudi v bodoče. Želimo, da bi naša republika dosegla svoj cilj, saj potem lahko računamo, da bo tekstil, kot ena pomembnih dejavnosti in z njo tudi Labod, deležen primernejših ekonomskih rešitev, kot do sedaj.

Marjan Vodopivec

Tehnični sektor:

Pri organizaciji moramo biti fleksibilni

Kaj nas čaka na proizvodnem področju? Kot smo prebrali v biltenu z ene od sej kolegija glavnega direktorja z direktorji sektorjev, nam razmere narekujejo določene premike pri organizaciji posameznih tovarn, ki pa morajo biti programsko, dohodkovno in perspektivno naravnani. Kako o tej nalogi razmišlja tehnični direktor — g. Boris Vogrinc:

»Obnašanje v proizvodnji narekuje trg. Zato smo trenutno pred velikim delom, saj so se razmere na domačem trgu bistveno zaostrele. V programu kril smo v najtežjem položaju, saj smo v tem programu soočeni z najbolj črno varianto. Toda tudi v tako težki in nepričakovani situaciji se moramo pač znajti. Trdim pa, da smo pri odločitvah danes že (pre)pozni, saj bi morali biti nanje že prej pripravljeni. Čeprav pa je tudi res, da tako zelo črna situacija na domačem trgu ni bila predvidljiva,« pravi direktor tehničnega sektorja.

In kakšna je situacija o naših tovarnah na organizacijskem in tehničnem področju — glede na nastalo situacijo in glede na bodoče usmeritve?

G. Boris Vogrinc meni, da bi za **Delto** v primeru, da naš tuji partner ne bi zmanjševal naročil, zaenkrat še ustrezali dve večji brigadi šivanja srajc (za bluze so brigade manjše), čeprav se hkrati tudi strinja, da sta brigadi zares številni in za bolj drobljeno proizvodnjo zato neustrezni. Zaenkrat pa so vendarle naročila dovolj stabilna in dokaj obsežna, bliže serijskim kot ne, in zato ostaja organizacija znotraj tovarne nespremenjena. To pa ne pomeni, da ne bi bili pripravljene na hitro prilagajanje spremenjenim pogojem.

Tudi v **Ločni** sta še dve večji brigadi, ki zaenkrat tudi še ustrezata obsegu dela. Toda ker vemo, da serije ne prinašajo zaslužka, da ta prihaja z zahtevnejšim delom, z manjšimi naročili, bo tudi v Ločni treba začeti razmišljati v tej smeri. Tako za Ločno kot še za kako drugo tovarno pa ostajajo tudi razmišljanja, ki narekujejo priprave tudi v smeri morebitnega dopolnjevanja obstoječega programa z drugimi, bolj donosnimi.

Tudi v **Libni** je zaenkrat organizacija tovarne ustrezna. Prilagojena je za izdelavo zelo zahtevnih bluz za izvoz in za popularni Addidas program za tujega partnerja. Vendar g. Vogrinc poudarja, da bi v primeru, če bi začetni pogovori za pridobitev tujega partnerja pri sovlaganju obrodili uspehe, Libna s tem dobila možnosti za izpopolnitev strojne opreme, s čimer bi bili kos zahtevnejši tehnologiji, torej še zahtevnejši proizvodnji, in bi lahko zagotavljali še večjo ka-

kovost. Ne nazadnje pa bi bilo omogočeno tudi delo v eni izmeni.

Spornejša pa je situacija pri vrhnjih oblačilih. V najtežjem položaju je **Temnica**. Del te tovarne je specializiran za izdelavo kril, to pa je program, ki je sezonsko za polovico zmanjšan. Zato bo nujno prestrukturirati ta del proizvodnje in jo znova napolniti s celotnim programom vrhnjih oblačil. Kaj to prinaša? Precej sprememb in dopolnitev pri strojni opremi, poudarek na strokovnosti za širše področje in pa velike prostorske probleme. Predvsem likalnica bo morala delati v dveh izmenah, saj so njene kapacitete za tak program premajhne. Ker trenutno ni računati na kakršnokoli dozidavo, se bo treba znajti znotraj obstoječih možnosti.

Zala ima urejene relacije, čeprav je prišlo pred nedavnim do manjšega zastoja. Tako je pač v primerih, ko je proizvodnja vezana na tujega

partnerja in je od njega v celoti odvisna. Toda ker se je domači trg tako zelo zožil, je manjše zlo kak dan zamika kot pa delo na zalogo.

V **Tip-topu** pa naš dolgoletni partner Jobis celo povečuje naročila, kar je zelo ugodno. Vendar nov Jobisov program, imenovan Joop (od dosedanjega elegantnega programa tega partnerja se razlikuje po tem, da gre pri Joopu za bolj sproščena oblačila, ki pa še vedno nosijo navdih elegance), narekuje povečanje števila proizvodnih delavcev v Tip-topu. Na prvo objavo za delovna mesta je bil odziv zelo skromen in zato jo bo treba ponoviti za širše območje. Končno pa je treba tudi poudariti, da je Jobis zelo dober plačnik in naš dolgoletni partner, da so z njim stikane globlje vezi in zaupanje. To nam je izkazal tudi s širjenjem naročil in zaupanjem šivanja njihovega novega programa.

»Čeprav je sedanja situacija zelo težka, vendarle menim«, pravi g. Vogrinc, »da bomo z doslednim spoštovanjem rokov odpreme in z zagotavljanjem največje kvalitete zadržali ali celo povečevali izvozne posle. Potrdili smo se pri izdelovanju najzahtevnejših programov in čeprav je v svetu velika konkurenca, bomo — upajmo — naše partnerje zadržali. Za bodoče pa bo treba razmišljati tudi o čem več, ne le o dodelavi.«

Domači trg se zožuje, to pa narekuje tudi nekatere nove prireme v samih proizvodnjah. Na posnetku — Boris Vogrinc, direktor tehničnega sektorja (v sredini) v proizvodnji Zale, kjer se je srečal s tehnikom nemškega partnerja Fink modele.

Samostojna
SLOVENIJA 1991

● *Spoznanje o pravilnosti narekuje nadaljevati z začetim*

Bolniška se v Libni zmanjšuje

Proizvodnja, delo in vse, kar je vezano na to, so stvari, ki so izredno pomembne; najbolj pomembno pa je mogoče to, kakšno je zadovoljstvo med ljudmi, kakšno je počutje in, ne nazadnje — kot izrazito pomembno — kakšno je zdravstveno stanje v kolektivu, tovarni, delovni skupini.

Glede na to, da je Labod izrazilo ženski kolektiv in da je s tem povezana plemenita vloga žensk — da so matere in da poleg te funkcije podpirajo, kot se po navadi reče, »še tri vogale«, ter glede na značaj in zahtevnost naše proizvodnje smo se v Libni že zdavnaj odločili, da vprašanju zdravstvenega stanja delavcev in s tem povezano odsotnostjo zaradi bolniške posvetimo posebno pozornost.

Spoznali smo, da moramo bolj organizirano in strokovno pristopiti k preventivnim ukrepom, to pa ni mogoče brez trdnješe povezave med ZD Krško in drugimi strokovnimi institucijami. Tako smo pred 9 leti s strokovno institucijo, ZD Krško, sklenili medsebojni sporazum o svobodni menjavi dela.

V začetku smo se srečevali s precejšnjimi težavami, predvsem zaradi spreminjanja nekaterih navad in prejšnje miselnosti. Kljub temu smo nadaljevali delo z namenom, da strokovno zasledujemo stopnjo zdravstvenega stanja naših delavcev ter izvajamo optimalne aktivnosti za utrjevanje in ohranjanje zdravja.

Sedanji trenutki, ko so izrazito zaostreni gospodarski odnosi, ko je trženje in gospodarnost dobilo drugačne oblike dela, ustvarjanja in gospodarjanja, je še toliko bolj pomembno, ker ni vseeno, koliko nas je na delu in koliko delavcev ustvarja novo vrednost, ter na drugi strani, koliko je odsotnih oz. kakšno je zdravstveno stanje naših delavcev.

Tudi družbena klima in nekatera dosedanja spoznanja so se in se še bodo bistveno menjala, kar verjetno pomeni tudi drugačen pogled vseh nas na ta vprašanja. To pa pomeni, da bomo morali ob vse večji skrbi za zdravje človeka in kolektiva kot celote še marsikaj narediti ob spoznanju, da bo moral tudi vsak od nas za lastno zdravje veliko več postoriti kot doslej.

Iz dosedanjih razprav, zaključkov in usmeritev je moč razbrati, da se bo v bližnji prihodnosti obseg pravic s področja zdravstvenega in socialnega varstva močno skrčil, da stopnja solidarnosti ne bo več tako visoka, kot je bila doslej, ter da bo delavec moral sam, kot smo že navedli, veliko bolj skrbeti za lastno zdravje in tudi sam poseči globlje v žep.

Da bi lahko te splošne ugotovitve opravičili z dejanskim stanjem v naši tovarni v Krškem in s tem odgovorili, da napor v tej smeri niso bili zaman, želimo naša razmišljanja in s tem tudi dokaze podkrepiti z nekaterimi številkami.

Pristop za analitičen prikaz stanja v naši tovarni ter za primerjavo z ostalimi v okviru podjetja Labod je rezultat našega lastnega razmišljanja in pristopa, ob črpanju podatkov, ki so nam na razpolago (mesečna poročila o opravljenih in izgubljenih urah). Sicer pa v tovarni Libna spremljamo bolniški stalež oz. kompletno odsotnost delavcev iz dela tudi po interni metodologiji.

Analiza bolniškega staleža v obdobju januar — junij 1991 pokaže naslednje podatke:

tovarna	obdobje	bolniška za delavca (do in nad 30 dni)	nege	skupaj	porodniška
LOČNA	1 — 6/91	5,92	2,39	8,31	5,81
LIBNA	1 — 6/89	8,74	2,45	11,19	5,15
	90	7,26	1,94	9,20	6,27
	91	5,48	1,49	6,97	5,51
DELTA	1 — 6/91	8,55	1,03	9,58	6,33
TIP-TOP	1 — 6/91	6,50	1,67	8,17	3,63
TEMENICA	1 — 6/91	4,29	0,78	5,07	7,94
ZALA	1 — 6/91	7,02	0,32	7,34	5,82
STROK. SL.	1 — 6/91	3,80	0,88	4,68	2,45
TOVARNE	1 — 6/91	6,76	1,36	8,12	5,93
SKUPAJ					
LABOD	1 — 6/91	6,30	1,29	7,59	5,40

Iz tega je razvidno, da je bilo v tovarni Libna:

- 5,48% bolniške za delavce oz. 22.919 izgubljenih ur, kar predstavlja 888.568 SLT,
- 1,49% bolniške zaradi nege in spremstva oz. 5.784 izgubljenih ur, kar pomeni 173.470,30 SLT,
- 5,51% porodniške oz. 21.455,50 izgubljenih ur, oz. 1.037.030,20 SLT

V primerjavi z enakimi obdobjem lani se je odsotnost zaradi bolniške (bolniške za delavca in nege) zmanjšala za 2,23% in za 4,22%, če primerjamo enako obdobje za dve leti nazaj.

Če pogledamo stanje bolniške po tovarnah v prvem letošnjem polletju, vidimo, da je imela najvišji odstotek odsotnosti zaradi bolniške tovarna Delta, zatem Ločna in Tip—top, tovarna Libna je šele na 5. mestu. Zanimiv je podatek in primerjava, da je bila po % odsotnosti tovarna Libna v preteklem letu na 2. mestu, pred dvema letoma in še leta nazaj pa na prvem.

Podatki kažejo, da se odsotnost zaradi bolniške v naši tovarni zmanjšuje. Menimo, da se s tem potrjuje naša odločitev izpred let nazaj, ter vzporedno s tem strokovni pristop in delo z ZD Krško (obratna ambulanta) in drugimi institucijami, vezanimi na to področje, ter vrsta preventivnih aktivnosti, ki smo jih izvajali. Ocena nekaterih strokovnjakov in institucij s področja zdravstvenega varstva je, da je na takšno stanje v tovarni Libna prav gotovo vplivalo pravilno pojmovanje in izvajanje aktivnega odmora (rekreacija med delovnim časom, ki poteka že 5 let). Tu spada med ostalimi tudi spodbujanje delavcev k zdravemu načinu življenja s predavanji in individualnimi razgovori ter ustrezno varstvo pri delu.

Po drugi strani opažamo vpliv težke družbene situacije na celotno odsotnost (bolniško in delno porodniško).

Kljub že doseženim rezultatom vzajemnega dela pa bo potrebno skladno z zahtevami, ki jih narekuje družbena situacija, in možnostmi poiskati rešitve pri zdravstveni problematiki z vidika tehnologije in organizacije dela, varstva pri delu, ergonomije in socialno-zdravstvenega varstva. Sem sodi, kot zelo pomembno:

- izdelava ocenjevalne analize delovnih mest; ugotoviti dejanske škodljivosti pri opravljanju posameznih del in nalog ter na osnovi tega planirati obseg preventivnih pregledov;
- aktivni odmor med delom;
- fizioterapevtska rekreacija;
- realne možnosti prerazporejanja delavcev zaradi zdravstvenih razlogov na drugo ustrezno delo;
- zaščita delavca iz naslova varstva pri delu.

Ob tem velja ponovno poudariti skrb za lastno zdravje, saj bomo le s skupnimi močmi dosegli zastavljene cilje.

Strokovna skupina tovarne Libna

Tudi Zala je čakala na delo

Letos se je prvič zgodilo, da so bili delavci programa srajc in bluz v večini doma en teden, ker se zaradi močno spremenjenih razmer na domačem trgu pač ne izide delo na zalogo. Krizno obdobje smo prebrodili tako, da smo — skupaj z delavci SB tudi precejšen del strokovnih služb — porabili dopust, ki ga nismo izkoristili poleti zaradi vojne oziroma nujnega dela v tem času, ki je klicalo delavke SB z dopustov na delo. Tako je, kljub novi in za nas dokaj težki situaciji, zadeva izpadla neboleče, saj večina ni prikrajšana pri OD za ta čas.

Precej težje pa je v Zali, ki je tudi čakala na delo za izvoz, saj domačega trga ni. Prejšnja leta je bilo oktobra največ dela za domači trg, letos pa je to izpadlo in zgodilo se je, da je proizvodnja Zale skupno čakala na delo 7 dni, delavke v likalnici pa še ustrezno dlje. Pri njih ne gre za dopust, ampak bodo te dni skušali kompenzirati z

delom ob sobotah ali pa všteti v to še kakšen dan dopusta, namenjega za konec leta. Zimski del dopusta naj bi se po planu začel 22. decembra in naj bi trajal do konca leta, prišlo pa bo morda še do kakega premika. Kljub temu da bodo tudi to skušali rešiti za delavce na neboleč način, pa skrbi direktorico uspeh. Tudi tiste dni, ko je dela še bilo za silo, so bili primorani organizirati premike delavk iz faz na faze in tako kakega pravega učinka seveda ni bilo pričakovati. Zato meni, da bo pri fakturiranih minutah treba vse to realno prikazati, saj je strošek kljub vsemu ostal nespremenjen. Kajti tehnološka para, električna itd., vse to je »teklo«, saj se je proizvodnja postopno praznila in ni bilo moč vse naenkrat zapreti. Pri plačilu delavk pa bodo, kot rečeno, skušali zamujeno skompenzirati z dodatnim delom. Kajti roki, ki jih postavljata oba tuja partnerja, ki sta te dni le poslala delo, so

precej kratki. Po tednu dni, ko se bo proizvodnja v celoti zapolnila, bo delo steklo s polno močjo in gotovo bo treba za pravočasno odpremo delo tudi podaljševati. Na vse to so delavke Zale pripravljene, kot so bile tudi na morebitno čakanje na delo. Zato jih ti dnevi doma niso toliko prizadeli. Zavedajo

se stanja na domačem trgu in tudi previdnosti tujih partnerjev, ki so se pri pošiljki dela gotovo osredotočili tudi na datum 7. oktober, to je iztek moratorija. No, datum je mimo, delo je prišlo... Veseli bi bili, če ob tem lahko zapišemo — konec dober, dobro vse. Da bi le bilo tako!

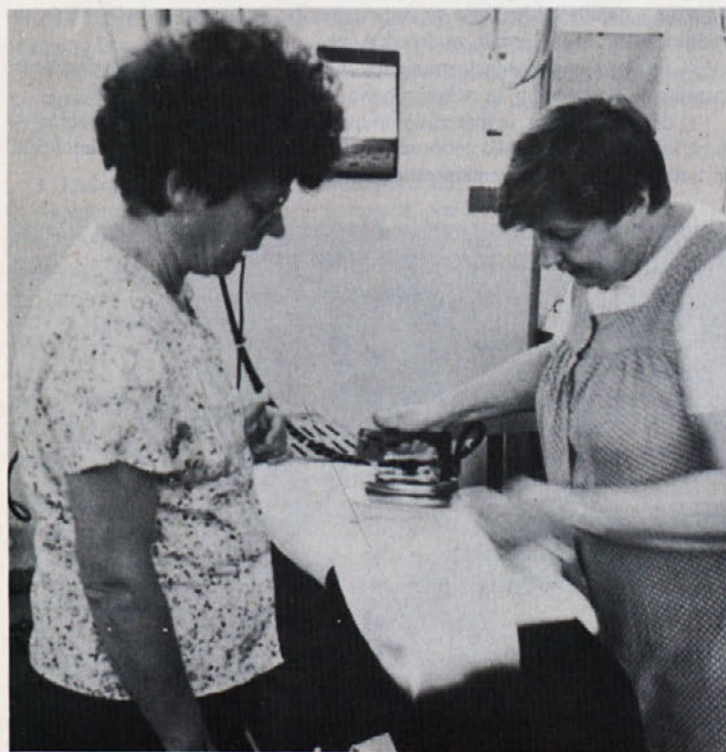

Milica Stupar opozarja, da kvaliteta izdelave za domači trg še vedno zaostaja za delom, ki ga znamo opraviti za izvoz.

Jeza v kontroli

»Ko dobim tak izdelek v končno kontrolo, se ne morem več kontrolirati!« je očitno besna dejala **Milica Stupar**. V rokah je držala plašč, ki bo stal v trgovini nekaj nad 17.000 tolarjev. Rokavi so sumljivo vlekli navzven, in Milica je ugotovila, da je v rokavnem robu, tam, kjer je spojena podloga z osnovno tkanino, odstopanja od dva do pet centimetrov... Ni čudno, da je bilo videti, kot da je rokav tega, sicer lepega plašča, narejen kot za pingvine...

Sicer pa glavna kontrolorka programa VO ugotavlja, da postajamo pri izdelavi vse bolj nemarni. »Naši izdelki so iz lepih, kvalitetnih in dragih tkanin, modeli so modni, cena temu primerna, in zato bo treba močno poostriti odnos do dela za domači trg. Delo za izvoz dokazuje, kako zelo natančno in vrhunsko znamo narediti izdelke. Zakaj torej tak odnos do domačega trga. Vse zahtevnejši je tudi ta in veliko, veliko več truda in natančnosti potrebuje. Zamerim tudi kontrolorkam v tovarnah, da spuste mimo očitne napake. Vse se podaljšuje, ko končna kontrola vrača v popravilo te izdelke. Poudariti pa moram, da v Zali in v Temenici kontrolorji uporabljajo označevalne škarje, da je tako razvidno, kdo je posamezni izdelek pregledal. V Tip—topu s tem ne moremo prodreti, kar moram pokritizirati,« pravi Milica Stupar.

Če se delavka potrudi, se z natančnim delom lahko izogne odtisom pri polikavanju gub. Ni enostavno, je zamudno, vendar kvalitetno, pravi vodja priprave dela VO, Marica Praznik. Miri Kosmač iz Zale to uspeva.

Moška obleka ni pozabljena

Na konkretnem primeru je najlaže razložiti, za kaj gre. Jože Mirič si je »sposodil« Francija Mikliča. Njegovi obleki sicer ni bilo kaj oporekati, toda tudi to je treba dokazati, zakaj je tako lepo speljana in kaj bi bilo, če bi prišlo do najmanjšega zamika.

Čeprav smo že pred leti opustili šivanje moških oblek, so te vendarle še ostale del Labodovega programa, in sicer skozi oddelek po meri oz. Centra mode. Skupinska in tudi posamezna naročila so se letno gibala okoli 1.000 naročil. Kljub temu da ni šlo za naš redni program, pa je konstruktor-modelar, g. **Jože Mirič**, spreminjal konstrukcijo le-te, jo razvijal in prilagajal modnim usmeritvam. Pravzaprav se je naloge lotil povsem samoiniciativno, kot sam pravi, iz ljubezni do dela in stroke. Tisti, ki se še spominjajo časov, ko so moške obleke prihajale iz naše proizvodnje, vedo povedati, da Labodovemu suk-njiču ni bilo enakega, kar so poudarjali tudi trgovci. Končno se tudi sam Jože Mirič spominja, da so se prav v njihovi modelarni učili tudi kasnejši mojstri za moške obleke, kot so krojači Mure in Ria.

Naročila moških oblek so v lahkem porastu. Da bi torej

tudi na tem področju dosegli premike, ki bi lahko pomenili prihranek na času in zagotovi-lo za kvaliteto, se začelja tudi za to oblačilo računalniško krojenje. Priprave tega pa zahtevajo ogromno truda in dela. Kako zelo natančno, raznoliko in zahtevno je delo moške obleke, je g. **Jože Mirič** razlagal tudi **vodji SOK, Ireni Opalk, in pa Duški Gajič, razmnoževalki iz SOK.** Pri ovratniku na primer lahko majhen »zobček«, ki nastane pri pregibu, deformira videz, kar bo izkušen mojster hitro opazil. Pa »filc« na spodnjem delu ovratnika mora biti do milimetra natančno obrezan, in še in še.

V našem računalniku bodo deli za **pet različnih modelov** — gre za moške obleke z dvo-rednim zapenjanjem, s »špic fazono« ali navadno, z različnim številom gumbov. Vnešeni deli naj bi veljali, po oceni g. **Miriča**, za leto ali dve, kasneje pa jih bo treba dodelati — glede na modne zahteve pač.

V ljubljanskem delu Laboda pa poleg našega rednega programa ne šivajo samo moških oblek, ampak tudi **frake.** Tudi naročila teh se počasi večajo, in če bo šlo tako naprej, se bo splačalo spoprijeti tudi z nalogo, da krojenje frakov vodimo računalniško. Kako malo vemo o tem svečanem oblačilu! Kajti frakov je več vrst — so jahalni, za katere ima oddelek po meri kar nekaj naročil, so plesni, ki se tudi vračajo, predvsem skozi tekmovalni plesni šport, in so koncertni fraki. Vse to znajo narediti v oddelku po meri. **Jože Mirič** sicer pravi, da so kot primer dobili več kot 60 let star angleški frak. Toda služil je lahko le kot figura, kot osnova, iz katere so izhajali, saj imata današnji čas in naše področje svoje značilnosti in tudi frak ni za vsako področje.

Skratka, v oblačilni industriji je veliko pisanosti. Nič ni za vedno pozabljeno — v taki ali drugačni obliki se vrača, se malce osveženo in spremenjeno zasidra med nami kot novost.

Sprejeta je nova

V Uradnem listu RS, št. 18, je objavljen težko pričakovani stanovanjski zakon, ki je začel veljati 19. oktobra 1991. Začetek veljavnosti zakona je pomemben datum, saj prično z njim teči roki za posamezne postopke in pravice, določene v zakonu.

Stanovanjski zakon nadomešča štiri zakone, ki so doslej urejali to področje, in sicer:

- zakon o stanovanjskem gospodarstvu,
- zakon o stanovanjskih razmerjih,
- zakon o pogojih za prodajo stanovanjskih hiš in stanovanj v družbeni lastnini,
- določbe od 1. do 25. člena zakona o pravicah na delih stavb.

Novi stanovanjski zakon tako ureja lastninsko—pravna razmerja v večstanovanjskih hišah, upravljanje lastnikov v takih hišah, najemna razmerja, lastninjenje in privatizacijo stanovanj in stanovanjskih hiš v družbeni lastnini, pomoč države pri pridobitvi socialnega stanovanja, določanje najemnin ter vrste spodbud, ki jih republika namenja investitorjem, ki se odločajo za vlaganje kapitala v stanovanjsko graditev, prenovo in vzdrževanje. Stanovanjski zakon temelji na pglavitnih načelih, ki jih razberemo iz zakonskega besedila:

— s stanovanjskim zakonom so ustvarjeni pogoji za uvedbo enakopravnih tržnih odnosov pri nakupu, financiranju, upravljanju in uporabi stanovanj in stanovanjskih hiš v vseh lastninskih oblikah stanovanj brez omejitve obsega lastnine;

— stanovanjsko vprašanje rešuje vsak sam s pomočjo države, ki nam s posojili pomaga graditi, prenavljati, kupiti ali najeti primerno stanovanje;

— država spodbuja hitrejše reševanje stanovanjskih vprašanj z olajšavami tistim, ki bodo stanovanja oddajali na neprofitnih osnovah, sama pa zagotavlja socialna stanovanja;

— s stanovanji in stanovanjskimi hišami upravljajo njihovi lastniki, ki o najemninah kot svojem prihodku odločajo sami, vendar država lahko posredno posega v oblikovanje najemnine, kadar je to potrebno;

— lastniki stanovanj ali stanovanjskih hiš v prihodnje lahko oddajajo stanovanja v najem s sklenitvijo najemne pogodbe, pri čemer se le-ta sklepa za nedoločen čas in le izjemno za določen čas;

— rešujejo se vprašanja lastninjenja stanovanj, s čimer se ukinja družbena lastnina na stanovanjih, ki se lahko privatizira ob posebnih pogojih;

— država s predpisi in materialnimi spodbudami uvaja in podpira racionalnost, tehnično ter ekološko neoporečnost stanovanjske graditve ter tehnološke in funkcionalne inovacije stanovanjske graditve in prenove.

Dogovor o vnosu delov moške obleke v računalnik je potekal med modelarjem za ta program, Jožetom Miričem (levo), vodjo SOK, Ireno Opalk (v sredini), in razmnoževalko Duško Gajič (desno).

stanovanjska zakonodaja

Ocenjujem, da iz stanovanjskega zakona »štrlijo« trije sklopi vprašanj, ki so bistveni tako za sedanje imetnike stanovanjske pravice kot tudi za lastnike stanovanj, in sicer:

- A) najemna razmerja,
- B) upravljanje v večstanovanjskih hišah,
- C) lastninjenje.

Nekaj bistvenih podatkov o navedenih sklopih:

A. NAJEMNA RAZMERJA

Najemna pogodba nadomešča dosedanjo stanovanjsko pravico in ureja razmerje med lastnikom in najemnikom. Z najemno pogodbo bo zagotovljeno:

1. Trajnost najemnega razmerja dosedanjih imetnikov stanovanjske pravice.

Lastniki stanovanj so dolžni najkasneje v roku 6 mesecev po uveljavitvi stanovanjskega zakona, to je najkasneje do 19. aprila 1992, z dosedanjimi imetniki stanovanjske pravice skleniti najemno pogodbo za nedoločen čas. Najemniko za stanovanje bo lastnik oblikoval skladno z metodologijo, ki bo predpisala oblikovanje najemnin v neprofitnih stanovanjih.

Po stanovanjskem zakonu je lastnik stanovanja dolžan skleniti najemno pogodbo za nedoločen čas ter na zahtevo dosedanjega imetnika stanovanjske pravice tudi prodati stanovanje pod z zakonom določenimi pogoji.

2. Varovanje pravic lastnika pred zlorabami in izkoriščanjem položaja dosedanjih imetnikov stanovanjske pravice.

Lastnik stanovanja ima pravico pred podpisom najemne pogodbe v zapisniku ugotoviti, česa imetnik stanovanjske pravice ni storil pa bi bil dolžan po 52. členu zakona o stanovanjskih razmerjih, ter v najemni pogodbi določiti rok, v katerem bo sedaj že najemnik ugotovljene pomanjkljivosti odpravil. Po zakonu je tudi lastnik obvezen odpraviti pomanjkljivosti, ki so v njegovi pristojnosti.

Po zakonu lastnik ni dolžan skleniti najemne pogodbe:

- če je imetniku stanovanjske pravice prenehalo stanovanjsko razmerje,
- če je imetniku stanovanjske pravice mogoče odpovedati stanovanjsko razmerje brez zagotovitve najpomembnejših prostorov,
- če imetnik stanovanjske pravice gradi hišo ali kupuje stanovanje, pa lahko lastnik izjemoma sklene najemno pogodbo le za določen čas in odkloni sklenitev kupoprodajne pogodbe.

3. Ohranjanje vrednosti stanovanjskega fonda.

Najemna pogodba ureja način in pogoje, pod katerimi se stanovanje, ki je predmet najema, uporablja. Obvezna sestavina pogodbe je določitev načina predaje stanovanja, torej ob sklenitvi pogodbe mora biti dogovorjeno, v kakšnem stanju mora biti stanovanje po prenehanju najemnega razmerja (v takšnem, kot ga je prevzel, ali v drugačnem, kar mora biti določeno v pogodbi). Po zakonu je lastnik dolžan najemniku neamortizirani del koristnih vlaganj povrniti, če jih je najemnik v stanovanju opravil s soglasjem lastnika. To spodbuja obe pogodbeni stanki k vzdrževanju in izboljšanju standarda stanovanja.

Dolžnosti lastnika, da z drugimi lastniki v stanovanjski hiši slene pogodbo o upravljanju, zagotovo vodi k vzdrževanju stanovanjskega fonda, prav tako tudi obveza, da zagotovi popravila v zvezi z vzdrževanjem najemnega stanovanja na svoje stroške.

4. Kvalitetna podatkovna baza stanovanj.

V najemni pogodbi morajo biti opis stanovanja, lega, opremljenost ter način uporabe stanovanja.

Lastnik stanovanja je dolžan najemno pogodbo predložiti občinskemu upravnemu organu za stanovanjske zadeve v roku 30 dni po sklenitvi. Lastnik stanovanja je dolžan v roku 3 let vpisati lastninsko pravico na stanovanjih v zemljiško knjigo.

B. UPRAVLJANJE V VEČSTANOVANJSKIH HIŠAH

S stanovanjskim zakonom je ukinjena družbena lastnina in uvedena enakopravnost vseh lastninskih oblik. Dosedanje pravne osebe, ki so imele pravico uporabe na stanovanjih in smo jih v praksi imenovali »vlagatelji«, so bili dolžni

prenesti stanovanja v družbeno upravljanje. Po novem zakonu postanejo vlagatelji lastniki, občina pa jim mora v 30 dneh zagotoviti seznam stanovanj in druge potrebne podatke o njihovih stanovanjih.

Lastniki stanovanj v večstanovanjskih hišah so dolžni skleniti pogodbo o upravljanju, s katero bodo uredili medsebojna razmerja v zvezi z upravljanjem hiše in funkcionalnega zemljišča ter zagotovili normalno funkcioniranje hiše. Med upravljanje sodi tudi odločitev o izbiri upravnika.

C. LASTNINJENJE

Temeljno načelo privatizacije je, da izenačuje pravico do nakupa vseh, ki so na dan uveljavitve stanovanjskega zakona imetniki stanovanjske pravice. Zakon nalaga lastnikom (z redkimi izjemami) dolžnost prodaje stanovanja pod pogoji, ki so v zakonu določeni, in sicer vsem imetnikom, ki to želijo. Imetniki stanovanjske pravice lahko odstopijo pravico do nakupa ožjemu družinskemu članu s posebno pisno izjavo.

Za določitev vrednosti stanovanj, ki se privatizirajo, se upoštevajo elementi za izračun, ki jih določa poseben pravilnik in v katerem je določen obrazec za izračun vrednosti stanovanja. Obrazec se glasi:

Vrednost stanovanja = število točk x vrednost točke x uporabna površina stanovanja x korekcijski faktor

Če kupec nasprotuje tako izračunani vrednosti stanovanja, lahko zahteva cenitev sodnega cenilca (delo cenilca plača naročnik oz. kupec).

Lastniki stanovanj so dolžni najkasneje v 30 dneh po vložitvi zahtevka za odkup s strani dosedanjega imetnika oz. njegovega ožjega družinskega člana z njim skleniti kupoprodajno pogodbo. Ti imajo pri nakupu pravico do popusta v višini 30% od vrednosti stanovanja, zmanjšano za še nerealno vrnjeno lastno udeležbo in za lastna vlaganja, ki se kažejo v povečani vrednosti stanovanja. Tako izračunana vrednost je pogodbena cena; izračuna se jo po obrazcu:

pogodbena cena = vrednost stanovanja — realno nepovrnjena lastna udeležba — lastna vlaganja — 30% popust

Kupec je dolžan 10% pogodbene cene plačati v 60 dneh po sklenitvi pogodbe. Preostali del kupnine pa bo moral poravnati v 20 letih, pri čemer morajo mesečni obroki ves čas odplačevanja ohranjati realno vrednost enakega deleža stanovanja. To pomeni, da se bodo mesečni obroki spreminjali skladno z rastjo cen na drobno, ki jo mesečno objavi Zavod Republike Slovenije za statistiko.

Stanovanjski zakon daje možnost, da kupec v 60 dneh po sklenitvi kupoprodajne pogodbe odplača pogodbeno ceno v enkratnem znesku v celoti, pri čemer ima pravico do popusta v višini 60% od vrednosti stanovanja.

S sklenitvijo kupoprodajne pogodbe kupec prevzame vse pravice in obveznosti, ki jih imajo lastniki stanovanj. Kupec, ki je postal lastnik stanovanja in le-tega obročno odplačuje, ga ne sme odprodati ali odtujiti pred dokončnim poplačilom pogodbene cene stanovanja.

Zakon določa tudi obveznost lastnika stanovanj, da izplača 30% vrednosti stanovanja imetniku stanovanjske pravice, ki v dveh letih od uveljavitve zakona izprazni stanovanje.

Lastnik ni dolžan prodati stanovanja, če je imetniku stanovanjske pravice prenehalo stanovanjsko razmerje ali mu je le-to mogoče odpovedati brez zagotovitve najpotrebnejših prostorov.

Lastniki stanovanj (razen nekaterih izjem) so dolžni del kupnine — 20%, pridobljene s privatizacijo, odvajati v republiški stanovanjski sklad. Stanovanjski sklad je namenjen za financiranje stanovanjske gradnje, prenove in vzdrževanja stanovanj.

Pričujoči članek nudi bralcu osnovno informacijo o stanovanjskem zakonu. O posameznih segmentih zakona bomo v prihodnjih številkah glasila pisali konkretno. Z vsemi dosedanjimi imetniki stanovanjske pravice v vseh tovarnah podjetja Labod bo v kratkem organiziran razgovor in jim bodo posredovane potrebne informacije za nadaljnje postopke.

Mojca Novak — pravna služba

Reklamne akcije

Razmišljati bo treba o obnovitvi naše celotne podobe. Kako pomembno je, da se Labod čim več pojavlja v raznoraznih akcijah in medijih, ni treba posebej ponavljati. Ni pa vseeno, na kakšnem nivoju so ta pojavljanja. Zato se splača nameniti nekaj več denarja in priti v oddaje, ki so osrednjega pomena. Ena takih oddaj je tudi **televizijska križanka**, v kateri je bil oktobra Labod generalni pokrovitelj. Ob tej priložnosti, ki s pogodbo namenja predstavitvi našega programa 3 minute, smo si lahko ogledali precej daljšo modno revijo izdelkov, ki so že na prodaj ali ki v prodajalne prihajajo. Namenjenega nam je bilo precej več časa in upajmo, da so ob predstavitvi uživali vsi gledalci in da bodo še bolj segali po naših oblačilih. Ob temu pa ne moremo mimo napisati, ki je revijo spremljal in ki mu je bila kamera kar »naklonjena«. Zdi se, da so naše zaščitne črke, ki so v uporabi že lep čas, preokorne in da ne sodijo k podobi modnega podjetja. Pregrobo so in ne izžarevajo elegancije, ki jo naša oblačila sicer posebej imajo. Vodja propagande, **Lojze Kopina**, je sicer omenil, da smo v dogovoru s Studiom marketing, da pripravi predloge nove **celotne podobe** in znotraj tega tudi novih črk. Seveda je tak projekt ogromnega in daljnosežnega pomena, in zato tudi dolgotrajen in drag. Ali se ga bomo lotevali postopno ali kako drugače, je še stvar dogovora, vsekakor pa je pohvalno, da se zavedamo pomena vsega, kar spremlja naše izdelke in naše ime.

Sicer pa je te dni propagandna dejavnost tudi pestrejša. Labod kot eden od sponzorjev sodeluje pri novem slovenskem filmu režiserja Jureta Pervanje — **Triangelj**. Gre za komedijo v treh delih, v kateri nastopajo priznana igralska imena. Prvenec omenjenega režiserja »Do konca in naprej« pa je bil med publiko zelo lepo sprejet. Zato si avtorji skupaj s producentom, Milanom Ljubičem, obetajo odmevno delo. Labod je za ta film prispeval nekaj oblačil, v zameno pa bomo dobili spot, ki bo predvajan pred predstavami oziroma ob reklamah za film, uporaben pa bo tudi kot samostojen propagandni material. Ker gre za priznane avtorje, lahko verjamemo, da bo spot profesionalen. Tako se tudi

s kulturo tkejo poslovne vezi in ne le enosmerne, tutorske, kot včasih. Dobro voljo so avtorji filma pokazali tudi s predlogom, da bi bila **premierra dela v Novem mestu, in to prav za Labod**. Ker bo ta velik dogodek predvidoma v marcu, bomo lahko to strnili z obeležitvi praznika podjetja.

Te dni pa je bila v Studiu D na obisku **ženska ekipa naših smučark**. Bile so tudi v Labodu, ki je Bokalovi, Šarčevi, Pušnikovi, Šehovičevi, Brlecovi, Hrovatovi in Potiskovi podaril po eno bluzo, Studio D pa je za vsako gostjo kupil pri nas jakno ali plašč. Čeprav reprezentanco za svečane priložnosti že dve leti oblači Mura (pred tem jo je Labod), bodo naše smučarke nosile tudi Labodova oblačila.

Danes tudi na naših tleh priznavamo, da so **mediji tisti, ki zmagujejo**. Zato je treba skrbeti za kvalitetno in kontinuirano pojavljanje. Na eni strani tega so reklame — plačana informacija, ki opozarja in obvešča, na drugi pa so druge oblike, ki zahtevajo veliko truda, pošteno in odkrito informiranje javnosti o podjetju, prisotnost tam, kjer je ta nujna... Torej stiki z javnostmi, o čemer smo tudi v našem glasilu že veliko pisali in na to pomembno področje tudi opozarjali. Analize v svetu sicer kažejo, da je pri vsem tem reklama, to je plačana, namenska in posebje oblikovana informacija ene od oblik seznanjanja javnosti, vendar verodostojnejše in trajnejše v smislu pridobivanja zaupanja javnosti in delavcev pa so druge usmerjene, ob tem pa vendarle poštene in realne informacije in ostale aktivnosti — od sponzorstva prek novinarskih konferenc do pojavljanja v medijih skozi kritične in informativne prispevke. Možnosti je veliko, dela za izkoristek vseh teh pa je še več. Treba je le še precej časa, precej znanja in strokovnosti, poguma in volje vseh, ki ob tem morajo sodelovati.

Za ilustracijo vsemu povedanemu pa še en podatek, ki smo ga pravkar prejeli. Poslovodkinja Centra mode je povedala, kako velik odziv je bil na **Labodovo sodelovanje v Domusu**. To znano podjetje (izdaja tudi revijo *Ars-vivendi*) je pripravilo razstavo modnih dodatkov. Kot osnovo so vzeli Labodova oblačila in k njim dodali pokrivala, nakiti itd. Čeprav je bil poudarek razstave prav na tem, njihovim obiskovalkam ni ušla informacija, da gre za Labodova oblačila, ki jih je moč kupiti tudi v CML. Torej — informacije, informacije ter konkretni, neposredni prikazi... Ob razstavi je bil obisk našega Centra mode močno povečan.

15.10.1994
 Pozdravljani v samski Sloveniji!
 Na vas se obracam s prijavo... V sobotnem KAZ-KAZ-u
 ste si ogledali našo modno revijo. Iskno čestitke za
 čudovite ustvarjalce. Če želite več, dobite katalog
 za modno kolekcijo Yaku-mima 92. Kupiti si morate
 plašč in sušilno so bili modeli tisto, kar si želim. V
 trgovini mi je ostal plašč - 3/4 - drab, kar se mi pa je
 ustila dolga leta v garderobi. Kar malo močnejše postave in
 me zanima, če bodo močeli samo najkrajše stvari? Kark
 v Novem mestu tovarništvo prodajalo in če so tam
 kuga kolikor upoštevati? Najam, da utruim javnost.
 Najhujšo pričakujem vaš odgovor s katalogom... prijavo nam
 naj pošljete in vam želim še mnogo delovnih uspehov!

Veliko pisem kupcev prihaja v naš komercialni sektor, v katerih iščejo take in drugačne informacije, nas pohvalijo ali pograjajo... Predstavljamo pa vam dopisnico g. Marte Borštnar iz Ljubljane, ki jo je navdušila predstavitev naše jesensko-zimske kolekcije v Križkražu. Ker je močnejše postave, jo skrbi ali imamo te lepe modele tudi v večjih številkah. Dalje — ali imamo industrijske prodajalne, zanima se za pogoje nakupa... Lučka Pavlin, tajnica komercialnega sektorja, je poskrbela za prijazen in celovit odgovor. Mi pa dodajamo, da informacij in prisotnosti v medijih ni nikoli preveč...

Ker so I. Labodovi sindikalisti na zadnji seji gostovali v Libni, je bila prisotnost delavcev iz te tovarne številčnejša. Razprava o podjetniški pogodbi je pač tema, ki ji velja posvetiti vso pozornost. Na posnetku predstavniki tovarne Libna.

Naša mnenja o...

kaj nas na delu najbolj prizadene, najbolj boli

Katarina Matko, šivilja, Tip-top: »Z veseljem lahko povem, da že nekaj časa prihajam na delo zelo rada, da sem izredno zadovoljna, dela imam dovolj, kar je zelo pomembno.

Veliko pomenijo prijazne sodelavke in brigadirka. Včasih pa sem prihajala na delo s strahom, celo jokala sem, saj je bilo dretje nadrejenih boleče in ponižujoče. Mislim, da je za človeka najhuje, če so sodelavci oholi, nesramni. Ob takem delu ne more biti uspeha.

Na srečo je pri nas sedaj vse drugače...«

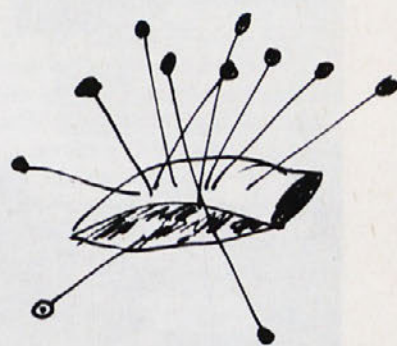
Valentina Resnik, šivilja, Tip-top: »Zame je najbolj boleče to, da kljub trudu ne dosegam norme. Sama sem zato zelo prizadeta in tudi bolj občutljiva. Sicer pa nasploh lahko trdim, da je gotovo najbolj boleča pristranskost. Vsak človek je potreben pozornosti tudi na delu in če si za to prikrajsan, te gotovo boli.«

Vesna Maček, pomočnica brigadirke, Tip-top: »Svoje delo z veseljem opravljam, kar pa ne pomeni, da ne prinaša to delo s seboj veliko vprašanj in problemov. Menim, da je za vsakogar, ki dela pošteno in

prizadevno, majhna plača, s katero se niti ne more preživeti, najbolj boleča. Da smo od dela odvisni, je treba imeti stalno v mislih, in zato porazdeliti delo tako, da ni čakanja, da ima vsak kar največ možnosti za boljši zaslužek. Toda vedno se ne da tako lepo speljati vseh nalog.«

Ivanka Trebovšek, šivilja, Delta: »Hudo je, če ti zmanjka volje do dela, do prizadevnosti. Do tega pa seveda prihaja, če delaš redno, prizadevno, če delaš v podaljšanem delovnem času, včasih tudi ponoči, ob sobotah. Plača pa je kljub vsemu tako zelo majhna. Tu se je treba vprašati o odgovornosti tistih, ki so na 'vrhu'. Če delavka naredi napako, zanjo odgovarja in jo vsestransko čuti. Kako je pa z višjimi?«

Tončka Mihalinec, šivilja, Delta: »Pri delu človeka prizadene, če z leti, ko je že iztrošen, ni več toliko upoštevan, čeprav je pri delu pustil svoje najboljše moči. Sedemindvajset let sem v Delti in zdi se mi, da gre po tej plati iz leta v leto na slabše. Boleče je tudi, da smo tako malo plačani, posebno še, če se spomnimo, kakšni pritiski so na nas delavke, kako visoke so norme, kako se človek ob tem delu iztroši.«

BUČIKE

Naš odnos dinar — tolar

Denarja imamo zares vedno premalo. Kljub temu pa smo z dinarji delali precej na veliko. Mimogrede smo pustili kak drobiž, saj se nam ga ni »splačalo« vzeti, pa še za boljši vtis je šlo. Sedaj pa imamo svoj, nov denar. Ne glede na to, ali gre za bone ali za tolarje, ponosni smo nanj, sprejeli smo ga v celoti in zares. Nič kaj lahko nam ne gre od rok in nismo ga zlepa pripravljene pustiti — kajti spleča se ga vzeti! Vtis bomo delali kako drugače. Morda s preciznejšim izborom, z iskanjem kvalitete, s pretehtanim nakupom. Kako hitro smo obrnili naš odnos do denarja! Naenkrat razumemo Nemce, ki preštevajo vsak drobižek, razumemo vrednost in pomen denarja. S tem mu že priznavamo del vrednosti. Da bi le ostalo pri tem, da bi mu vrednost rastle, da bi bil naš denar nekaj zares vrednega, velikega, trdnega in ponosnega! Tudi naš odnos do denarja gradi del vsega tega. Zato upamo, da bomo s tolarji v bodoče delali drugače, kot smo nekdo z dinarji.

J. M.

Pogajanja med sindikatom in predstavniki podjetja ob podjetniški pogodbi še tečejo. Na posnetku pa je med la bodovci gost, g. Gregor Miklič (levo), član predsedstva ZSSS. Velja za strokovnjaka za delitvena razmerja in poznavalca podjetniških pogodb tudi po svetu. Zato so bili njegovi nasveti nadvse dobrodošli.

Streha v Zali

Zala ima (končno) prekrito streho. Kako nujno je bilo to postoriti, smo velikokrat pisali, še posebno pa ob nalivih, ki so »radodarno« obremenjevali ta konec Slovenije. Ob zamenjavi strehe, pravi direktorica, g. Albina Tušar, so se odločili za aluminjasto streho, ki je boljša rešitev in pomeni tudi izolacijo. To delo je po daljšem zatišju prvo v Zali, upajo pa, da pomeni le začetek, čeprav časi niso investicijam nič kaj dosti naklonjeni.

Poslovnost ruši meje

Kljub političnim peripetijam in celo vojni v Sloveniji in na Hrvaškem, ostaja poslovnost med poslovnimi ljudmi še vedno nekaj vredna. Naša stranka iz Lazarevca, ki kupuje Labodove izdelke (redno prihaja na Bled in se ob teh priložnostih še bolj razgleda po naši kolekciji), je v marcu reklamirala hlače. Navedla je tudi zelene zamenjave po artiklih in barvah. Ker je šlo za toplejše oblačilo, poleti Milica Stupar ni našla ustrezne zamenjave. Pred nedavnim pa ji je upravičeno reklamacijo zamenjala za podoben izdelek. Prejela je osebno toplo zahvalo. Omenjena stranka pa se je javno zahvalila »za poslovnost in prijaznost, ki je na ravni te renomirane firme« tudi v »spornem časopisu« Politika. Glede na čas in eno-umje, ki vlada tudi med mediji in ljudmi, je to pogumna in zares lepa gesta.

V oktobru smo dobili v Labod večino letošnjih pripravnikov. O njih bomo pisali v naslednji številki. Za uvod pa posnetek iz Temenice, kjer Barica Smole bdi nad dekleti.

Vprašanje — odgovor

Zelo aktualen je odkup stanovanj, kajti pravkar je stopila v veljavo nova zakonodaja. Z novostmi te nas seznanja v posebnem sestavku Mojca Novak, tokrat pa še odgovor na nekaj konkretnih vprašanj.

Vprašanje: Ali je pri vrednosti stanovanja za odkup odštet vložek, ki ga je za izboljšavo stanovanja vložil stanovalec sam?

Odgovor: Leta 1981 so bila stanovanja točkovana in v ta namen je bil izdelan zapisnik o ugotovljeni vrednosti stanovanja in o točkovanju (obrazec VS 1 in obrazec VS 2). Če je stanovanje novejšo, ali pa adaptirano po tem letu, je omenjeni zapisnik kasnejšega datuma.

Torej, če je bilo stanovanje adaptirano ali je bila izpeljana izboljšava pred letom 1981, obstaja verjetnost, da je izboljšava upoštevana v točkovanju in s tem v vrednosti stanovanja. Zato lahko vsak imetnik stanovanjske pravice preveri sistem točkovanja pri pristojnem občinskem organu, odgovornem za stanovanjsko gospodarstvo, kakšen sistem je bil upoštevan pri točkovanju in ocenjevanju stanovanja.

Če pa je bila adaptacija izvršena po letu 1981, pa popravek točkovanja ni bil izpeljan, se vložek stanovalca ne upošteva pri prodajni vrednosti stanovanja.

Vprašanje: Kako je z dotrajano opremo, ki ji tudi zakon priznava dotrajanost in naj bi bila po določenih letih zamenjana (bojljerji, kuhinjska korita itd.)?

Odgovor: Kljub temu lahko zahtevate tudi postopek za pretočkovanje stanovanja iz tega naslova. Če je predmet dotrajan in je ena normalna doba za uporabo že minila ter zato ovira normalno uporabo stanovanja, bo potekalo pretočkovanje po pravilniku in objavljenih navodilih o načinu preverjanja ustreznosti točkovanja stanovanj in stanovanjskih hiš. V njem so tudi določene normalne dobe uporabnosti posameznih predmetov z minimalnimi tehničnimi in drugimi normativi in standardi za vzdrževanje stanovanj in stanovanjskih hiš.

Vse najboljše

V Delti imajo še v navadi lep običaj, da za rojstni dan povabijo slavljenko v pisarno na kavico. Tako prisrčno čestitko delavke radi sprejmejo. Na dan našega obiska v Delti je imela 43. rojstni dan Terezi-ja Mohorič, šivilja iz brigade bluz. »Zelo sem vesela te čestitke, saj gre za osebni praznik, ki je le enkrat na leto in ga velja obeležiti,« pravi g. Terezi-ja.

V Labodu je že 26 let. Vsa ta leta ni bila nikoli na bolniški, le med težko nosečnostjo — pred šestnajstimi leti je bilo to — je morala nekaj časa ležati.

To pa ne pomeni, da je zdrava. Ko je bila letos med dopustom pri zdravniku zaradi težav okoli ledvic, ki so se stopnjevale, je zvedela, da ima hudo okvarjeno hrbtenico. Vendar je preglede opravila med do-

pustom in tudi terapija bo morala počakati na proste dni. Tako dosledna pri obveznostih in delu je že vsa ta leta, kar pa jo tudi »nekaj stane«.

Bolečine zaradi hrbtenice so vse izrazitejše, pa tudi oči že počasi pešajo. Dolga leta za strojem prinesejo tako doto. Zato pravi, da bo težko zdržati do polne pokojnine. »Teško bo, toda kar se mora...« Posebno za tako marljivo in požrtvovalno delavko, kot je Terezi-ja Mohorič, to velja v celoti.

Tudi mi ji želimo vse najboljše!

Potovanje iz Litije do Čateža

Tudi letos se bomo udeležili pohoda po Levstikovi poti iz Litije do Čateža. Kakor vsako leto bo tudi letošnji na Martinovo soboto, to je 9. novembra 1991. Planinci iz Novega mesta bomo odšli z vlakom ob 4.40 (s postaje Bršljin) do Ljubljane, od koder odpelje vlak ob 6.25 v Litijo. Povratek bo okoli 16. ure. Hoje je 4 do 5 ur po prelepah grčih.

Vabljeni!

Marica Praznik

Popravni izpit

Hudo neprijetno za uredništvo je, ko se vrine v časopis napaka. Če je ta za tipkana, je še nekako sprejemljivo, če sta zamenjani sliki (kot je bilo v zadnji številki pri Libni) je to sicer nerodno, vendar gre za očiten spodrsljaj pri montaži, če pa manjka kar polovico sestavka, je pa sploh hudo in nerodno. Kje se je izgubil prvi del zelo aktualnega sestavka o stroju, ki je kljub visoki ceni obstal kot neprimeren in o iskanju rešitve tega problema? To je že skoraj kriminalka. Napisan je bil, vnešen na disketo tudi, v časopisu ga pa ni. Krivca bomo poiskali in kaznovali, za vas pa še enkrat sestavek v celoti.

Splača se ga prebrati, saj nam da marsikaj misliti...

Po sledih — Poskusno delo za stroj na čakanju

Ko smo šli po sledi stroja firme Pfaff, klasa 3834, to je stroj za všivavanje rokavov s programatorjem, je bilo na vsakem koraku slišati, da to pač ni edini »spomenik« neustrezne nabave. Pa vendarle — ustavili smo se pri njem kot primeru, na katerem se velja marsičesa naučiti. Kajti cena stroja je 18.562 DEM, k temu pa je treba dodati še 34% carine. Za tako vsoto pa bi lahko kupili že kar 3 ali 4 stroje, ki so v naših proizvodnjah najpogostejši. In kaj oporekamo omenjenemu specialnemu stroju?

Kupljen je za Tip-top, ki je izražal potrebo po stroju za všivavanje rokavov. Pri tem tip stroja ni bil posebno imenovan. V Tip-topu poudarjajo, da sami niso bili na sejmju strojne opreme, torej stroja niso videli in zanjo ne prevzemajo odgovornosti. Ko je stroj prispel v Labod je bilo kaj hitro jasno, da gre za sicer zelo sodoben, natančen, hiter stroj, ki omogoča visoko kvaliteto, toda primernejši je za uni tkanine in za velike serije. Torej za karo vzorce ne pride v poštev, prav tako je vprašljivo na njem delo tako majhnih serij, kot jih izdeluje Labod ali delo s tanjšimi tkaninami.

Ker je omenjeni stroj stal neuporaben, ga je poskusno vzel v Temenico vodja proizvodnje, Franci Junc. Pravi, da ga osebno zanimajo zmožnosti stroja in da bi vendarle lahko bil ta nekoliko bolj uporaben v njihovi tovarni (glede na naravo dela). Čeprav tudi g. Junc poudarja, da je njegova polna sposobnost in prednost občutna pri velikih serijah, meni, da bi ga v določenih primerih le lahko koristno uporabili. Prednosti stroja so velike, najpomembnejša pa je v tem, da sta bila oba rokava povsem enakomerno zašita. Vnesti je treba pač program za šivanje določenega artikla, s točnimi oznakami kje je rokav nabran (možnih je 15 oznak na enem rokavu, kar je zares veliko). To pa narekuje določeno delo tudi pred samo proizvodnjo. G. Junc opozarja, da je stroj sposoben delati svoje operacije..... samo pri točno oblikovanem osnovnem kroju in natančnem razmnoževanju teh. Ko je namreč v stroj vnešen program za določen model, stroj šiva vse številke avtomatsko. Čim pride do spodrsljaja pri kroju, delo na stroju ni mogoče. Zato pa mora biti delo od osnutka kroja dalje pripravljeno zelo natančno. V tovarni je nato naloga tahnologa, da stroj programira za določen artikel, kar zahteva minimalen čas, delavka pa lahko za tem le dela. Vendar je tudi tu problem, saj je med delavkami čutili velik odpor do novosti. Zato bi se morala za delo na takem stroju usposabljeni mlajša šivilja. Za enkrat je še tako, da dobro zverzirana delavka hitreje všije rokav na klasičnem stroju.

Gotovo bi za serije nad 500 kosov bil ta stroj zelo uporaben. Prinesel bi prihranek pri času izdelave te operacije, veliko pa bi pomenila izvrstna kvaliteta, ki jo nudi. V Temenici se bomo potrudili, da bi ga koristno uporabili.

Tehnologija tovarne Tip-top, Ana Trpin pravi, da so na omenjenem stroju izdelali en sam delovni nalog. Gre za izdelke za domači trg, zajemal pa je 700 kosov. Kasneje podobnega dela ni bilo, ob drobljenih serijah in tanjših materialih, se stroj ni obnesel. Veliko zanimanje mlade delavke na začetku, je ob kasnejših težavah splahnelo, saj je njen cilj doseči ali pa preseči normo, kar ji zapeljaji kasneje niso omogočili. Tudi mnenje tujega tehnika, ki je spremljal nastajanje dela za izvoz je bilo, da je delo na tem stroju slabše opravljeno in da ga ne priporoča. Vse to je pogojevalo romanje stroja »na čakanje«, od kjer so ga »na poskusno« delo vzeli v Temenico. Za enkrat je pregodaj ugotovljati kaj in kako bo tam. Pripravljenost je večja, (za enkrat), upajmo, da bodo vztrajali.

Dipl. ing. Vladimir Škrinjtar iz razvojne službe opozarja, da je treba za vse novosti, predvsem veliko pripravljenosti in volje. Prinašajo spremembe, torej zahtevajo določen čas, več znanja in predvsem voljo. Prav pri omenjenem stroju se zdi, da je predvsem tega primanjkovalo, kajti meni, da je vendarle uporaben tudi za manjše serije, saj ne zahteva daljših priprav pri vnašanju programa. Končno je prav ta tip stroja zelo potrjen v proizvodnji Tekosa iz Osijeka, ki ima že dva taka stroja v rednem delu, naroča pa še nove.

Direktor tehničnega sektorja, Boris Vogrinc pa opozarja na nujnost večje usklajenosti med tovarno, razvojno službo in tehničnim sektorjem sploh pred vsako novo odločitvijo oz. nabavo novega stroja. Hkrati pa je treba biti, poudarja, na novosti pripravljen. Novi stroji, predvsem elektronski, prinašajo zares velike spremembe v pristopu in načinu dela. Ob ne dovolj izraziti pripravljenosti za sprejem novosti, se zgodi, da pridobitev bolj kot vzpodbudi, ohromi tako vzdrževalce — mehanike, kot tehnologe in končno šivilje same. Zato je volja za obvladovanje stroja, še kako pomembna.

Torej več resnic veje iz sestavka o »usodi« stroja Pfaff, klasa 3834, vendar je končna resnica samo ena. Precej denarja je bilo porabljenega za nekaj, kar se v proizvodnji (do sedaj) ni obneslo. Zakaj se ni obneslo — veje tudi iz tega besedila. Upajmo, da bomo o tem stroju še lahko pisali in da bodo novice bolj vzpodbudne, oziroma, da bomo že lahko pisali o rezultatih, ki bodo navedene trditve ovrgli.

Kaj vse gre skozi telefon

Ponovno se bomo pomudili pri naših telefonih. Tako rekoč »zelena« tema vsakega leta so in vedno znova govorimo o (pre)visokih računih za to čudovito napravo, ki pa ni za pogovor, ampak za dogovor. Pa se še vedno na veliko pogovarjamo. Pa ne le o službenih temah. Te gredo dokaj hitro skozi slušalko. Daljše so tiste privatne. Pa tudi pri teh je treba ločiti nujne od ostalih, ki bi lahko počakale na popoldanski čas. Ko je telefonist v novomeškem delu Laboda zvedel, naj bi pobiral plačila od delavk, ki pridejo v centralo, da bi telefonirale (na hodniku pred Ločno je govorilnica, ki pa je ponavadi zasedena), je pobesnel. Zakaj bi pobiral denar od žensk, ki so prisiljene poklicati otroka, po informacije v bolnišnico ali kaj podobnega. Nobena ne pride kar tako na klepet. »Te že ne!« pravi Jože Grabnar, ki ve marsikaj, saj so mu leta dela v centrali dala dokaj izkušenj in se ne da kar tako okoli prenesti. Zato besni, ko mu kdo iz pisarn naroči »pod nujno« številko, ki ne sodi v njegov delokrog in na kateri bo tekel pogovor o »biznisu« ali vsaj o zamenjavi mark... Pravi, da imamo tri vrste »telefonistov«. Tisti, ki gradijo in kličejo širom sveta za cene materialov in za posojila. Si lahko mis-

limo, da imajo zares veliko dela za eno dopoldne, saj vemo, koliko privatnih in družbenih trgovin z gradbenim materialom je, koliko zadrug in koliko bank z različnimi pogoji... Potem so prekupčevalci z markami, ki jih tudi ne manjka. Informacije so potekale kar utečeno — prek bank do posrednikov in naprej do kupcev. Pa se je dopoldne sklenil kakšen posel, ki bo pripomogel k mesečnemu družinskemu proračunu. In tretja skupina je tista, ki kupuje avtomobil — zase ali za koga drugega. Dela čez glavo, predno se pretolčeš skozi oglase, trgovine, posrednike, mehanike... Taki »maherji« smo — no, tisti, ki imajo telefon pred seboj v svoji intimnosti (s kolegi v pisarni se pa te težave pač nekako porazdele — solidarno, kot smo tega že navajeni). Hudo pa je, če ob tem sosednji telefon kliče in kliče, ker gre za delo, za Labod, pa ni nikogar, da bi dvignil slušalko, ker na drugem telefonu teče drug, privatni pogovor. In ko je centrala do konca zasedena, zazveni še strogo naročilo — nujno in takoj številko, ki je daleč od dela za Labod. Ne le za račun, gre tudi za odnos do dela, ki je še vedno bolj kot ne pri dnu.

(nadaljevanje na 12. str.)

(nadaljevanje z 11. str.)

Gotovo se s takimi vprašanji srečujejo povsod, saj ne moremo biti pri nas izjema. Vendar je kratka anketa po naših tovarnah pokazala, da gredo tam podjetni posamezniki teže skozi službeni telefon. Kako je torej možno telefonirati drugje:

V **Delti** je telefon v pisarni za osebni dohodek. **Majda Bromše, Helena Horvat in Vida Kranjc** so delavke, ki poleg dela — obračun OD, skrbe še za telefon. Pravijo, da pretežno vežejo zunanje pogovore, ni jim pa treba vrteti številke za notranje naročnike, ker je po tovarni kar dosti telefonov z zunanjo linijo. Tudi delavke telefonirajo le ob izjemnih priložnostih, ko morajo na primer podaljšati delo ali kaj podobnega. Menijo, da se vsi obnašajo pri telefonih skrajno racionalno in da zares ne bi mogle nikogar pograti.

Tudi v **Temenici** je telefonska centrala pri dveh delavkah — **Lojzki Zupančič in Nadi Zupanc**, ki delata na obračunu OD. Tudi onidve predvsem sprejemata zunanje klice, saj ob svojem delu, kamor sodi blagajna pa še kaj, nimata časa za pravo delo telefonista. Zamudno je že to, da morata po proizvodnji iskati želeno osebo in zato prekiniti svoje delo. Če gre za štetje denarja, je to še toliko težje. Redko imata naročilo, da vrtna številke za notranje naročnike, saj je to le ob izjemnih priložnostih in predvsem za tuje obiske. Kljub temu pa menita, da le niso prav vsi pogovori v Temenici povsem upravičeni. Včasih gre tudi za devize ali kak podoben posel, v glavnem pa menita, da so s časom in telefonom kar racionalni.

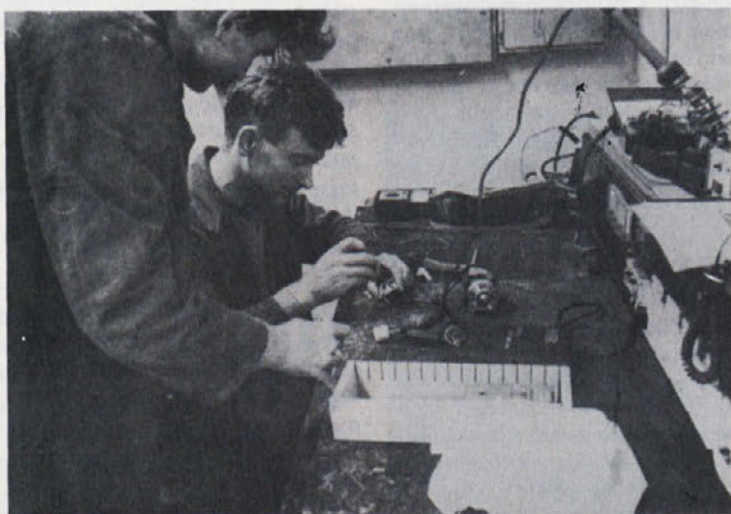
V **Libni** skrbi za telefonske zveze **Zdenka Žokalj**. Zadnje leto je to njeno osnovno delo (poleg spremljanja izhodov in prihodov ter izpolnjevanja žigosanih kartic), pred tem je imela tudi del obračuna OD. Meni, da sta za Libno samo dve telefonski liniji premalo. Imajo sicer tudi govorilnico, za katero žetone kupujejo delavke na pošti, in ki tudi veliko odleže, kljub temu pa je to še premalo. Veliko je pogovorov, meni pa, da so ti le pretežno službeni in

Lojzka Zupančič skupaj z Nado Zupan skrbi za telefon. Sicer pa sta obe delavki v računovodstvu Temenice.

da ni izkoriščanj v nobeni smeri, ne po privatnih, družinskih linijah in ne v smislu kakega biznisa. Edino otroci zjutraj radi kličejo svoje mamice, kar pa je seveda povsem razumljivo.

V **Tip-topu** je telefonska centrala v rokah **Hermine Kovač**. Kar precej dela ima, saj je veliko klicev, tako od zunaj kot tudi internih naročil za ven. Tip-top nima svoje govorilnice za delavce, zato potekajo pogovori teh predvsem v centrali. Prisluhniti je treba, pravi Hermina, če gre za nujni klic, ki ga je treba opraviti dopoldne. So pa seveda tudi pogovori, ki zares niso obvezni, toda ljudje smo različni.

Pri vzdrževalcih v Delti.

Hermina Kovač iz Tip-topa nas prijazno sprejme na (novi) številki te tovarne — (061)181—016.

Meni pa, da večjega izkoriščanja ni.

V **Zali** se telefoni ustavijo v pisarni poslovne sekretarke in računovodstva. V Zali velja trden dogovor, da do 9. ure zjutraj ne vežejo pogovorov v proizvodnjo. Odločitev je padla na osnovi mnogih klicev, ki so edino Zalino številko močno obremenjevali, na račun nujnih poslovnih pogovorov. Pravilo se je usidralo in kar trdno velja. Končno je bilo pa tudi za obe delavki kot tudi za proizvodnjo težko bdeti nad stalnimi klici. Delavke sicer lahko kličejo ven med malico, tako da stiki »s svetom« so mogoči, delo pa pri tem ne trpi, kar je poglavito.

Jože Grabnar dela v precej neugodnih pogojih, saj je telefonska centrala v prostoru brez dnevne svetlobe, poleg tega je tudi centrala že precej stara in izrabljena. Linije so polno zasedene in ni čudno, če postaja Jože vse bolj živčen. Jezi pa ga tudi neodgovornost mnogih, ki puste, da telefoni zvonijo in zvonijo, in jim za stranke na drugi strani žice ni mar...

Taka je torej slika tistih pogovorov, ki potekajo v centrali. Kaj in kako ti zvone v bolj intimnih oblikah — po pisarnah, pa ne vemo. Gotovo ne gre vse po vrsti obtožiti, da telefon uporabljajo pretežno za osebne namene, vendar pa tudi ne gre zatiskati oči pred dejstvom, da se marsikaj zmenimo tudi dopoldne, na račun službenega časa in Labodovega plačila. Pa bolj kot za plačilo gre za moralno. Za odnos do dela, za poštenost. Res je, da smo v zadnjem času za tiste, ki se znajdejo in so podjetni (kaj razumemo pod tem, vemo — življenje, ki je boljše od tistega, ki bi ga nudila gola plača), govorili, kako da so sposobni. Skoraj hvalili smo jih. In tudi so pohvale vredni, toda, če jim vse to uspe narediti oz. zaslužiti še popoldne, ob sobotah in nedeljah, in če pri tem svoje delo opravijo korektno in če so do podjetja pošteni. To pa je zopet tako fleksibilen pojem, da bi se dalo govoriti o tem, kdo dela za Labod in kdo predvsem zase.

Predstavljamo vam:

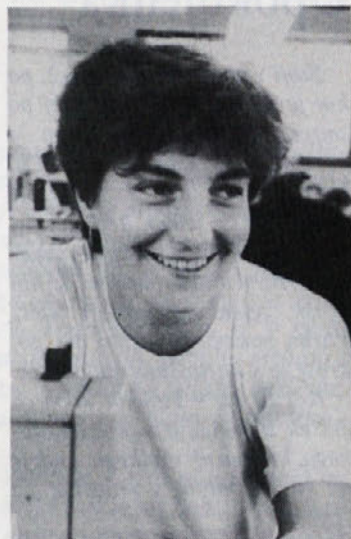
Sindikalna poverjenica iz Temenice, Anica Bunderšek

Sindikalne zaupnice iz Temenice se člani konference spominjajo po njenih razpravah, v katerih je zahtevala odgovornost odgovornih. Razprave so bile dobro pripravljene, pa nas je zanimalo, kako teče sindikalno delo tudi sicer v Temenici in predvsem, kakšno je sodelovanje z vodstvom. »Moram reči,« pravi Anica Bunderšek, »da ima naš sindikat pri vodstvu tovarne precej pomoči pri delu. Vse želene informacije nam direktorica sproti posreduje, pa tudi sicer se nad informiranostjo v našem okolju ne bi smeli pri-

toževati. Čeprav smo po vsebini dela z vodstvom na dveh bregovih, smo pri marsikaterem vprašanju istega mišljenja. Zato lahko rečem, da je delo sindikata v naši tovarni po tej plati zares takoče. Kar razumeti ne morem nekaterih sindikalnih zaupnikov iz drugih okolij, ki so povsem odrezani od informacij, in ki niso deležni nobenega razumevanja.«

Kljub temu da se na tej, za sindikat precej kočljivi ravni, Anica lahko pohvali, pa gotovo sindikalno delo tudi v tem kolektivu ni tako lahko in te-

koče. »Kje pa! Od sindikata delavci zares veliko pričakujejo, saj je končno le postal njihova organizacija. Še vedno pričakujejo organizacijo pocene nakupov kot tudi varovanje delavčevih pravic, predvsem pa seveda zagotavljanje poštenih prejemkov. Prav ob tem pa smo v našem primeru nemočni. Zadnja prerazporeditev v tarifne razrede je marsikateri delavki prinesla nižji OD, čeprav opravlja isto delo kot prej. Tu se čutijo ljudje opeharjeni. Jezni so na vse — od vodstva do sindikata, ki naj bi vendarle bolj energično pe-

Anica Bunderšek na svojem delovnem mestu.

Za Delto, ki je na posnetku, kot tudi za vse ostale naše tovarne, razen za Libno, je to le še spomin na čase, ko smo imeli redno rekreacijo. Kljub dokazano pozitivnim učinkom je opuščena povsod, razen v Libni, kot smo že poudarili. Toda osnutek podjetniške pogodbe odpira možnosti za dodaten odmor v te namene. Kako se bodo tovarne odločile, je v njihovi pristojnosti. V dobro zdravja in uspeha pa bi se vendarle morali zavzeti za obujanje rekreacije na delu. Vendar ne na račun ostalega prostega časa.

ljal pritožbe do višjih instanc, do česar pa ni prišlo. Težko je, ko gre za denar, in težko, ko gre za urejanje stvari na ravni podjetja. Mi smo pa le tovarna — sicer delovna in uspešna, pa vendarle zato nič bolj vplivna.«

Kje torej vidi svoje bodoče osrednje točke delovanja. »Veliko jih je in življenje jih sproti rojeva. Iz dneva v dan so nove aktualne teme. Vendar pa mislim, da sindikat v posamezni tovarni nima več kaj dosti za postoriti, vsaj gledano skozi naše izkušnje. Precej dela pa imamo skupnega v konferenci. Končno bomo tudi le tako uspešni. Zaradi množičnosti, moči in tudi zaradi strokovnosti. Danes je delo v sindikatu zelo strokovna zadeva, ki ji delavka izza šivalnega stroja zlepa ni kos. Sama sem bila sicer na nekaj usposabljanjih v času 'starih' sindikatov. Seznanila sem se z nekaj metodami dela v sindikatu, ki so večne. Toda manjka mi še zelo veliko. Mislim, da bi moral sindikat bolj odločno zahtevati sprotno izobraževanje. Znanje nam bi dalo samozavest, odločnost in gotovo tudi več uspeha.

Labodovci že vemo, da imamo v naših vrstah tudi nekaj literatov. Najuspešnejša je Barica Smole, saj so njene črtice pogosto tudi objavljene in nagrajene. Tudi danes vam predstavljamo njeno delo z naslovom *Upokojenka*, s katerim si je prislužila 3. nagrado na razpisu *Delavske enotnosti*. Dodajmo še, da ne gre le za priznanje, ampak tudi za denarno nagrado. Lepo, da je te vrste ustvarjalnost še kje tako konkretno cenjena...

Upokojenka

Stoji v shrambi. Ne ve več, po kaj je prišla. Všeč ji je vonj po smrekovem lesu, iz katerega so nove police. V višini njenih oči so lepo urejeni kozarci: rdečkaste pike ribeza, zeleni krožci kosmulj, elipse sliv s sivkastim nadihom, rumenkasti medeni krljji hrušk, zelenkasti trakovi bučk. Varno pokriti, povezani čez pokrovčke s karirastimi rutcami.

Kot bi bil v vsakem kozarcu delček življenja, lepo konzervirana, kislega ali sladkega, vsak je na svojem mestu, z nalepko. Za zimo.

Danes je prvi dan njenega pokoja. Vstala je ob petih kot navadno; trideset let navad ne moreš

vreči stran. Kot kozarci v shrambi so, z nalepkami. Normirano delo, pa sobote in nedelje, in noči, ko je bilo treba potegniti zaradi izvoza. Pa stiskanje, da si preživel, da si stanoval. Pa pepelnične šale z dedcem iz cunj, ki so si jih vsako leto privoščile delavke na njen račun, ker ni bila poročena.

Lepo v miru bo zajtrkovala, na sprehod bo šla, malo bo lenarila. Ne bo ji treba izpolniti listka za normo. Zadnja leta jo je dajala hrbtnica in številke so bile vedno nižje. Nihče ni ničesar rekel, pa se ji je vendarle zdelo, da jo gledajo postrani. Sanjalo se ji je o minutah, vse je bilo v teh časovnih enotah — ovratnik, ramni šiv, pas, našiti žep, podloga. Česa vsega ni šivala v teh letih. In vendar nikoli ni gledala na svoj izdelek kot na

Spomin na poletje...

celoto, vedno je bil sestavljen le iz posameznih operacij; dvainpetdeset ram, šestdeset pasov. Torzo dela.

Najlepši kozarci na tej njeni polici so bili petindvajseti maji, dokler je bila dovolj mlada zanje. Na praznovanjih je najmočnejše potegnila za vrv, najhitreje našila gumb... Pa niti petindvajsetih majev ni več. Prazniki so minili kot vse drugo.

Pa tudi zadnji šiht je minil. Bala se je zadnjega dne, da jo je kar stiskalo v grlu. Bo dovolj napekla za vse, bodo zadovoljne s pijačo? Kaj naj reče, če se bo kdo poslovil od nje? Pa je kar nekako bilo, če-

prav je videla vse megleno, ko so ji dajali šopek in darilo.

Para iz kurilnice se je vila k tlom in jo ovila s svojo sivo vlago, ko je odhajala. Da bi jo spomnila, kako hudičeva so bila poletja v fabriki — z neznosno vlažno vročino, ko je debelo blago na potni koži puščalo svoje sledi, pa se nisi imel niti kje prav umiti.

Ni čudno, da je pozabila, po kaj je prišla.

Segla je po kozarcu s kompotom, pa ji je zdrsnil iz rok.

Drobne sladkaste jagode so se vsule po tleh. Počepnila je in jih začela pobirati. Ena, dve, tri... jih je štela kot včasih minute.

Barica Smole

Nakupovalni izleti

V vse težjih časih iščejo podjetja mnoge rešitve, in tako se kaže med ljudmi veliko inovativnosti, ki jo spodbujajo težke razmere. Tudi Kompas se obrača k novim oblikam turizma, in tako je prišlo do zanimivega sodelovanja med Labodom in njim. Kompas je namreč, na osnovi dolgoletnega povezovanja z Labodom in znotraj tega z vodjo splošne službe, g. Jožetom Muhičem, ponudil tesnejše oblike sodelovanja, ki bi koristile obema stranema. Njihove izkušnje namreč kažejo, da klasični izleti ne privabljajo več toliko turistov in zato želijo organizirati nakupovalne izlete. Seveda naj bi bili ti povezani z nekaj ugodnostimi pri nakupu, kar so do sedaj že uspešno izpeljali v Gorenju, v Zrečah in v Polzeli. Med konfekarji pa so se najprej obrnili na nas. Idej je več — od celodnevni izletov, ki vključujejo ogled kulturnih znamenitosti kraja, zatem nakupa in morda še kosilo. Vendar so se za začetek osredotočili predvsem na same nakupovalne izlete, brez omenjenih spremljajočih dejavnosti, ki nekako sodijo bolj v razkošnejši čas. Tako že v oktobru začnemo s ponudbo, ki so ji prisluhnili tudi v komercialnem sektorju našega podjetja. Dogovorjeno je bilo, da gre za avtobus ali dva, kolikšno bo pač zanimanje, veljal pa bo dodatni popust za določene artikle. Tak naj bi bil začetek, možno pa je še marsikaj... Nakazane so oblike nakupov s pomočjo modnega svetovalca, rednih sezonskih nakupov v smislu klubov s posebnimi popusti za člane itd. Ker imamo naše prodajalne v treh zanimivih slovenskih mestih in ker je ob Libni še naš rekreacijski center, bi se morda kasneje lahko dogovorili tudi za razširitev ponudbe.

Skratka, novi časi odpirajo nove možnosti, ki so do sedaj ostajale neizkoriščene ali, še huje, ne upoštevane. Tudi taka oblika nakupa je v svetu že znana, podprta pa je s katalogi, z videokasetami itd. No, mi smo na začetku in gotovo se bomo še razvijali tudi v smeri take ponudbe.

S pogovora na Kompas. Veliko je možnosti za povezovanje, med prvimi, ki je v interesu obeh — Laboda in Kompassa, pa so nakupovalni izleti. Na posnetku Jože Muhič, vodja splošne službe, s predstavnikom Kompassa.

Moda za prihodnjo zimo bo topla

Modo tvorijo linije in barve. Znotraj tega se suče ta zmeraj spreminjajoči svet mode, ki je vedno znova sveža in vedno znova lepa. Zaključeni so sejmi, ki so nakazovali tendence za naslednjo jesensko-zimsko sezono. **Mirjana Matko** je nekaj vtisov o linijah in barvah strnila v kratek zapis.

Črna barva odhaja, nadomestila pa jo je siva v vseh niansah. Siva se vrača z velikimi koraki in osvaja, ali sama ali v kombinaciji z ostalimi barvami.

Sicer pa so barvne skupine razdeljene v pastelne, nevtralne skupino barv ter v intenzivne barve. Pastelne barve so že to zimo zelo priljubljene. Gre za zabrisane, obledele svetle

tone, ki delujejo ledeno in prijetno hkrati.

Nevtralne so barve kamna, zemeljske barve, krem in podobno. Vedno so dobrodošle, saj so za kombinacije najbolj hvaležne. Vendar pa bodo bodoče kombinacije barv najmodernejše, če se bodo povezovale z močnimi barvami in v kontrastnih kombinacijah.

Linije so v dveh smereh — ali zelo strogo oprijete, za kar so primernejši elastičnejši materiali, ali pa mehko padajoče, skoraj že rustikalne.

K vsemu naštetemu pa sodijo seveda modni materiali — ti so za naslednjo zimo mehki, lahki in naravni. Zelo veliko je volne. Gre torej za razkošno

modo, ki pa jo bomo v vseh oblačilih (plašči, krila...) nosili krajše, saj dolžina minija ali

šanel dolžina okoli kolen za vsa ta oblačila vztraja tudi za naprej.

Mini je za vesele čase

Mini ostaja v modi za staro in mlado. Pogumno se krila krajšajo nad kolena, prav lep in sprejemljiv pa je (za vitkejše seveda) tudi vroči mini ali bermuda. Ker je življenje drago in z njim skokovito rastejo tudi cene tkanin, smo te mode kar veseli. Saj ni vseeno, ali je treba kupiti za krilo 80 cm, kar je bilo aktualno še ne tako daleč nazaj, ali le dobrega pol metra, če vemo, da stane meter blaga okoli 1.000 tolarjev. Toda sociologi, ki v svetu spremljajo družbena gibanja in modo, pravijo, da mini prihaja z vselejšimi, bolj optimističnimi časi. V obdobjih žalosti, revščine, brezizhodnosti se moda pri dolžini pomika k petam, v optimističnejših obdobjih pa se krajša.

Še dobro, da delajo modo na Zahodu. Če bi ta nastajala na naših balkanskih tleh, bi se nam krila vlekla po tleh... Toda tudi na tem področju se velja spomniti naše osamosvojitve in svetlejših utrinkov — na Slovenskem bi torej bila krila tudi nekaj krajša kot v južnem predelu nekoč naše skupne domovine.

Zima se bliža

Nedavni obisk Kompasovih predstavnikov v Labodu, povezan z organizacijo nakupovalnih izletov, je bil združen s pogovorom o letošnjih zimskih počitnicah in bogato ponudbo Kompasov tudi na tem področju. Ker se nam obeta letos prava zima, kar so v Kompasov zapisali na prvo stran bogatega prospekta, se bodo smučarji radi seznanili z možnostmi, ki poleg zanimivih krajev doma in v tujini ponujajo tudi dovolj ugodne pogoje za plačilo. Poleg Italije, Francije in Avstrije ponujajo tudi smučanje doma. Posebno so zanimivi aranžmaji v sklopu Kompasovih zimskih klubov, prav tako doma in v tujini. O vsem tem lahko dobite informacije tudi v naši splošni službi (pri g. Jožetu Muhiču), za podrobnejše informacije pa se boste obrnili na Kompasove poslovalnice.

Zima pa se začne tudi za naše kapacitete na Zelenici in v Podkorenu. Garsonjera v Podkorenu je bila lansko zimo zelo zasedena, prav tako pa tudi poleti. Tudi letos smo podaljšali pogodbo za najem, saj je tudi med labodovci precej takih, ki se zimskim radostim ne mislijo odreči. In če ne bo možnosti za drugačno letovanje, se bodo gotovo odločili za nekaj snežnih dni v Labodovem aranžmaju. Na Zelenici bo dom odprt glede na snežne razmere in zanimanje. Lani je bila zima dokaj slaba in zato dom ni obratoval, letos pa si lahko obetamo drugačno sezono.

Vse, ki vas zanima zimsko letovanje v Podkorenu ali na Zelenici, se javite pri g. Muhiču za podrobnejše informacije in morebitno rezervacijo. Seveda pa je Podkoren zelo vabljen tudi v teh zlatih jesenskih dneh in gotovo bi bilo prijetno na Gorenjskem preživeti kak konec tedna.

Dogovor o delu — v Tip—topovi vzorčni sobi — vodja programa VO, Milan Šter, in kreatorka v tem programu, Petra Brecej.

Nova sindikalna poverjenica

V prejšnji številki smo napisali, da je predstavnica sindikata v Zali odšla iz tega kolektiva in da bomo novo poverjenico (pričakovali smo, da bo to ženska) predstavili, čim jo bodo v Zali izvolili. No, danes že lahko zapišemo, da je nova sindikalna poverjenica v Zali Tatjana Tratnik, kvalificirana šivilja. Prerano bi jo bilo povprašati o nalogah, o pogledih na novo funkcijo, zato puščamo to za eno od prihodnjih števil.

Srečno, direktor!

Po 14 letih dela v Labodu in prav tolikih letih vodenja tovarne Ločna, je pri g. Jožetu Tekstorju pretehtala odločitev — v skladu s časom, ki je za podjetne ljudi velik izziv — za »privatništvo«. S kolektivom je previharil vse tozdrovske čase in potem, ko smo zopet postali enovito podjetje, začel delati tudi na elaboratu, ki je nakazoval možne nove, fleksibilne poti pri izkoristku naše prevozniške, gostinske in turistične dejavnosti. Kljub temu da je bil uprt v prihodnost Laboda, pa je videl več možnosti v že omenjeni obliki dela.

Želimo mu, da bi ob zadnji odločitvi vse načrtovano uspešno realiziral, da bi bil v bodočem življenju uspešen in zadovoljen in da bi zadržal stik s kolektivom, ki ga je toliko let vodil. V tem času je bilo gotovo veliko lepega, gotovo pa tudi grenkega. Čas pa zadrži v spominu le lepo ...

Želimo mu vse najboljše!

Kolektiv Ločne in
generalni direktor Milan Bratož

Komemoracija v Libni

V svojem jubilejnim letu so se delavci Libne spomnili ob dnevu mrtvih vseh svojih preminulih sodelavcev. Na komemoracijski seji sveta tovarne in vodilne strukture Libne so z eno minutnim molkom počastili njihov spomin. Skromno, vsebinsko pa vendarle bogato. Spomnili so se jih — slehernega med njimi, ki so pomagali graditi tovarno in delili svoje delo in svoje dragocene izkušnje med mlajše. Tako je rasel in se razvijal kolektiv Libne — delovno vendar v toplih, tovariških odnosih.

Marija Čepin

Osmrtnica

Sporočamo žalostno vest, da je v 69. letu življenja umrla Katica Šprah, rojena Vrečar. V podjetju Delta je bila zaposlena na delovnem mestu kvalificirane šivilje, od leta 1971 do upokojitve pa je opravljala dela kontrolorke.

Upokojenci Delte

685.1 (49% 12)

LAB

II 5704/1991

Lojzko Preseren. Od leta 1966 je bila zaposlena v Ločni, in sicer je delala v likalnici. Lani se je starostno upokojila in s tem gotovo naredila največje veselje svoji družini, še posebno najmlajšemu, šoloobveznemu sinu. Toda niso je imeli dolgo »čisto« zase.

Kolektiv Ločne sočustvuje z družino in še posebno s sinom, ki bo mammo gotovo najbolj pogrešal, saj jo je izgubil v življenjsko najbolj občutljivem obdobju. V Ločni so se tudi odločili za majhno pomoč v obliki šolske malice.

Kolektiv Ločne

Samostojna
SLOVENIJA 1991

Seme in pleve

Močan čaj

Jutranji čaj je zelo dobrodošel, s prihajajočimi zimskimi dnevi pa kar nepogrešljiv. Toda v novomeškem delu Laboda se nekateri pritožujejo, da je včasih ta čaj »nekam močan« in da dodatek ne ustreza prav vsem okusom. Če že ne ni limone, pravijo, tudi ostalih dodatkov ni treba vlivati... Mnenja ob tem bi bila seveda kaj različna, upoštevati pa velja tista, ki so službenemu okolju bližja.

Table — napisi

Precej je bilo pripomb na to, da smo potem, ko smo postali podjetje, še dolgo spremljali table z napisi TOZD. Ljudi je ta nekdanji naziv vse bolj motil, čeprav smo se včasih še naprej obnašali strogo tozdrovske (omejeno...). No, končno so ti napisi odstranjeni, čakamo pa na nove. Kdo ve, ali bodo držali kaj dlje, ali bo treba ponovno v kratem vse skupaj preimenovali...

Milena Žitnik

Pesmi

Sreča je
kot na veji
rosa jutranja,
ko posije na njo
žarek sonca,
v vetru zatrepeče
in utone v pesku
kaplja sreče.
Tih ogenj v očeh
se vname,
srcu srečo, mir
vzame,
drobna sreča,
oster dih
a v srcu bol in vzdih.

Anici v slovo (1940 — 1991)

Kljub njeni moči in volji pa upanju do življenja in dela jo je dolgotrajna bolezen kruto premagala.

Zibel ji je tekla v mali vasi pod zelenimi obronki Gorjancev. Kot mlado kmečko dekle se je zaposlila leta 1959 kot šivilja v Labodovem obratu v Kostanjevici.

S svojim pridnim in trdim delom ter znanjem je leta 1969, ko je bil ukinjen obrat

v Kostanjevici, nadaljevala z delom v novoustanovljenem obratu v Krškem kot vodja skupine—brigadir in ostala zvesta Labodu vse do prerane upokojitve, to je leta 1987.

Toda bolezen v njej, s katero se je borila na tih način, jo je žal premagala in ji preprečila, da bi v miru in zadovoljstvu preživela jesen svojega življenja. Kljub trdemu delu in življenju je vsakdanje težave premagovala z dobro voljo, da bi bilo bolje tudi njeni družini, na katero je bila tako ponosna.

Ostala bo v spominu vseh nas, saj dobro in trdo delo, ki ga je delila z nami, nikoli ne umre.

Naj ji bo lahka domača zemlja, veter iz bližnjih gorjanskih gozdov pa naj ji poje najlepše pesmi, ki so ji bile vedno pri srcu.

Sodelavci tovarne Libna
Krško
sekcija upokojencev
tovarne Libna Krško

labod

je glasilo delavcev tovarne oblačil iz Novega mesta. Izhaja mesečno v nakladi 2500 izvodov. Glavna in odgovorna urednica Lidija Jež, tehnični urednik Tomo Cesar. Grafična priprava Grafika Novo mesto. Tisk: Tiskarna Novo mesto. Glasilo je oproščeno plačila temeljnega prometnega davka.